

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITE YA 12

LOETSE 2020

**SESO THO PUO YA LAPENG PAMPIRI YA 2
TATAISO YA HO TSHWAYA**

MATSHWAO: 80

Memorantamo ona o na le maqephe a 26.

TEMOSO HO BATSHWAYI:

- Ha mohlalobuwa a arabile dipotso tse ngata ho feta palo e behilweng, tshwaya feela karabo ya pele. **(Mohlalobuwa ha a lokela ho araba potso e telele le dipotso tse kgutshwane mofuteng o le mong wa sengolwa).**
- Haeba a arabile dipotso ka bone ba tsona dithothokisong tseo a ithutileng tsona KAROLONG YA A, (dithothokiso tseo a di rutilweng) tshwaya feela dipotso tse pedi tsa pele.
- Haeba a arabile dipotso tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane kapa a arabile tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse telele KAROLONG YA B le C, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele ya bobedi. Athe ha a arabile dipotso ka bone ba tsona, tshwaya karabo ya pele ho karolo e nngwe le e nngwe ha feela a arabile e le nngwe ya dipotso tse kgutshwanyane le e le nngwe ya dipotso tse telele.
- Ha mohlalobuwa a nehelane ka dikarabo tse pedi, ya pele e fosahetse, mme ya bobedi yona e nepahetse, tshwaya karabo ya pele, mme o tlohele e e latelang.
- Ha dikarabo di nomorilwe di fosahetse, tshwaya ho ya ka memorandamo.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o thunthetsang moelelo, fosisa karabo e jwalo. Haeba mopeleto o fosahetseng o sa thunthetse moelelo, tshwaya karabo eo e nepahetse.
- **Potso tse telele:**
Ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase ho palo ya mantswe e behilweng (kgutshwane) se behe kotlo hobane mohlalobuwa o se a ntse a ipehile ka mosing. Haeba moqoqo o le molelele haholo, tshwaya ho ya ka seo mohlalobuwa a se ngotseng. **Sebedisa ruburiki ya ho lekanyetsa e leqepheng la 3 le leqepheng la 8 ho lekanyetsa moqoqo wa mohlalobuwa.**
- **Dipotso tse kgutshwane:**
Haeba mohlalobuwa a sa sebedisa matshwao a di-a-bulwa le di-a kwalwa moo a lokelang ho qotsa, se behe kotlo.
Bakeng sa dipotso tse bulehileng, se ka aba matshwao bakeng sa E/TTHE kapa KE A DUMELA/KE A HANA. Lebaka/Tshehetso ke yona e lokelang ho Abelwa matshwao.
Ha ho matshwao a ajwang bakeng sa NNETE/MAFOSI kapa NTLHA/MOHOPOLO. Lebaka/Tshehetso ke yona e lokelang ho Abelwa matshwao.

SEHLOMATHISO SA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DONGOLWA: THOTHOKISO- SESOTHO PUO YA LAPENG

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE	5-6	4	3	2	0-1
Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ho tswa thothokisong/temeng. MATSHWAO A 6	-O bontsha kutlwisiso e tebileng ya se botswang -O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa; di tshhehetswa ho tswa thothokisong. -Kutlwisiso ke e babatsehang ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.	-O bontsha kutlwisiso, mme o hlalosa se botswang ka tshwanelo. -O hlahisitse dintlha tse anelang ka tsela e kgotsofatsang. -O hlahisitse dintlha tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitweng kamoo ho lokelang. -O utlwisisa mofuta wa sengolwa le thothokiso.	-O bontsha kutlwisiso e mahareng ya se botswang. -O hlahisitse dintlha tse seng kae ho tshhehetsa sehlooho. -Tse ding tsa dintlha tse hlahisitweng ho tshhehetsa sehlooho dintle. -Tse ding tsa dintlha di tshheheditse, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle. -Kutlwisiso ya motheo feela ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.	-O bontsha kutlwisiso e sa kgotsofatseng ya se botswang. -Ho batla ho se dintlha tse hlahisitweng ho tshhehetsa sehlooho. -Kutlwisiso ya mofuta wa sengolwa le thothokiso ke e haellang.	-Ha a bontshe kutlwisiso ya se botswang. -Dintlha tse tshhehetsang ha di hlahiswe ho tswa thothokisong. -Mohlalobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta wa sengolwa le thothokiso.
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO. Sebopoho, sa nehelano le tlhophiso ya mehopolole. Tshebediso ya puo, sehale le setaele tse sebediswang. MATSHWAO A 4	4 -Sebopoho se hlahisitse ka tsela e momahaneng. -Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng. -Tshebediso ya puo, sehale le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala. -O batla o hloka diphoso tsa puo, mopeleto le tsa matshwao a puo/a ho bala.	3 -Sebopoho ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitse ka tsela e hlalohanyehang, -Tlhahiso ya mehopolole ke e utlwisisehang. -Tshebediso ya puo, sehale le setaele di nepahetse.	2 -O hlahisitse bopaki bo seng bokae ba sebopoho. -Tlhahiso ya mehopolole e a haella, ha e hlalohanyehe, mme ha e na momahano. -Diphoso tsa tshebediso ya puo ha se tse kaalo, mme sehale le setaele ha se tse loketseng.	1 -Sebopoho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng. -Mehopolole ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang. -Sehale le setaele ha se tse loketseng.	0-1 -Moqoqo o bopohile ka tsela e fokolang. -Ho na le diphoso tse tshabehang tsa tshebediso ya puo le setaele se fosahetseng

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlahlobuwa e tswile lekoteng mme a sa bua ka dikahare hohang, feela a ngotse moqoqo wa boiqapelo, mo abele 0 bakeng sa dikahare le tshebediso ya puo.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

POTSO YA 1

EXODA – JG Mocoancoeng

TATAISO HO BATSHWAYI:

Motshwayi a bale nehelano ya mohlahlobuwa e lokelang ho hlahiswa sebopehong sa moqoqo. Sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo. Moqoqo o tlameha ho hlahiswa ka tsela e supang kgokahano le momahano ya dintlha, dipolelo le diratswana.

Motshwai a tadime makgetha ana a mabedi a latelang ha a tshwaya moqoqo ona: Dikahare, sebopeho le tshebediso ya puo.

Dikahare

- Nehelano e lokela ho hlahiswa sebopehong sa moqoqo, mme sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo.
- Dikahare di bontshe kutlwisiso ya potso; botebo ba tshekatsheko ya ditaba, kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya taba ka mabaka a itshetlehileng thothokisong.
- Dikahare di hlahiswe ka tsela e momahaneng, mme motshwayi a tadime dintlha tse tla hlahiswa nehelanong ya mohlahlobuwa. Ela hloko hore dintlha tsa mohlahlobuwa di ke ke tsa behwa ka tatellano e hlahellang mona. Ho be le kgokahano le momahano ya dintlha le diratswana.

Sebopeho le tshebediso ya Puo

- Mohlahlobuwa a nehelane ka karabo ya hae e sebopehong sa diratswana tse momahaneng, mme ho be le kgokahano le momahano ya dipolelo le diratswana kamoo ho hlokehang.
- Puo, setaele le sehalo di sebediswe ka nepo temeng.

Karabo e ka lebellwang:**Selelekela**

Thothokiso ena ke ya Balate, ke thothokiso e phetang ka pale, tshomo kapa ditaba tsa Bebele ka mokgwa wa thothokiso.

Melathothokisong ya thothokiso re fumana sethothokisi se sebedisitse dibetsa ka tsela ya ho hokela melathothokiso.

- Melathothokisong ya 2 le 3 ho sebedisitswe **phetapheto ya mantswe e tshekalletseng** ka mantswe ana “fatsheng” ka sepheo sa ho kgothatsa MaAfrika Borwa moo ho phelwang ha monate le ka bolokolohi.

Melathothokisong ya 3 le 4 ho sebedisitswe

Neeletsano/qalotshwano/phetapheto ya mantswe e tsepameng ka tshebediso ya lentswe “fatsheng” e phetilweng ka tlasa molathothokiso o mong, ka sepheo sa ho kgothatsa MaAforika Borwa ho tloha lefatsheng le lefifi la kगतello.

- Melathothokisong ya 6, 7, 14 le 15 sethothokisi se sebedisitse **lehokela/hlaahlela** e qetellang ka tshebediso ya lentswe “Ekgepeta” “Lewatle” sepheo e le ho hokela melathothokiso eo e mmedi/ho toboketsa ntlha ya hore bokgoba boo MaAfrika Borwa ba leng tlasa bona ba tlameha ho bo lwantsha.
- Melathothokiso ya 9 le 11 ho sebedisitswe **phetapheto ya mantswe e diehileng** ka tshebediso ya lentswe “Lwanang” ka sepheo sa ho hatella taba ya hore MaAfrika Borwa a tlameha ho lwanela ditokelo tsa bona ho tswa bokgobeng ba kगतello jwaloka Baiseraele ha ba hlola sera ka thapelo.
- Molathothokiso wa 19 sethothokisi se sebedisitse **lebotsi** ho hokahanya melathothokiso wa 19 le 20 ho hlakisa hore Maburu ha a batle ho fetwa ke batho ba batsho ka tsebo.

Phethelo

Sethothokisi se sebedisitse kgokahano ya melathothokiso ka tshebediso ya **mefuta ya phetapheto** ho hokela melathothokiso ya thothokiso.

[10]

POTSO YA 2**BALA MAHLOHONOLO –KPD Maphalla**

- 2.1 E sebedisitswe ka sepheo sa ho matlafatsa/hatella hore ditlhapa ha di ahe motho. ✓✓ (2)
- 2.2 Sethothokisi se bolela hore batho ba tjhehelang ba bang maraba hosane le bona ba tla wela mameneng ao. ✓✓ (2)
- 2.3 Ho toboketsa le ho hopotsa mmadi a se lebale ho bala mahlohonolo /hore bopela morethetho wa melathothokiso o dule o duma ka kelellong ✓✓ (2)
- 2.4 Ke maikutlo a kgothatso/ kananelo ✓ Sethothokisi se kgothatso mmadi hore a ananele tse ntle a nang le tsona. ✓ (2)
- 2.5 Ke molaetsa wa hore re ananele tsohle tseo re nang le tsona, re tlohele ho belaela. ✓✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 3**YA MOHAU MOTHO**

- 3.1 E thusa ho hlakisa hore dibe tsa rona di ne di le ngata ebile di tshabeha. ✓✓ (2)
- 3.2 Ke sehalo se bontshang boitelo. ✓ Jeso o ile a itela ho tla lefatsheng ho lwanela setjhaba ho Ramautla. ✓ (2)
- 3.3 Moelelo o otlohileng ke wa hore Jeso ha a ka a fetohela dikano a di entseng ho Modimo ha batho ba mo fetohela. ✓✓ (2)
- 3.4 Ke ho hatella mohopolo wa hore batho ha ba na nnete. ✓✓ (2)
- 3.5 Ke molaetsa wa hore motho o lokela ho phehella dikano tseo a di entseng jwalo ka Jeso. ✓✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 4**KE LLA LE WENA**

- 4.1 Ke ho toboketsa/ hatella taba ya hore bongwaneng ba hae o hodisitswe a ratwa haholo. ✓✓ (2)
- 4.2 E sebedisitswe ka sepheo sa ho fokotsa bolelele ba molathothokiso/ho potlakisa morethetho wa molathothokiso/ho fa lentse "lebitso" sefutho. ✓✓ (2)
- 4.3 Sethothokisi se bolela hore ngwana ya ileng a tefiswa, o hloleha le ke maimanyana feela a sa reng letho bophelong ba hae. ✓✓ (2)
- 4.4 Sehalo se bontshang kgalefo ho ngwana ya ileng a tefiswa, mme jwale ha a se a hodile o hloleha ho ikemela. ✓✓ (2)
- 4.5 Ngwana o lokela ho nka boikarabelo ba seo a se etsang bophelong e seng motswadi a mmuelle diphosongtsa hae. ✓✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 5**KGUTLELA HAE**

- 5.1 Bohlokwa ba phetapheto ke ho toboketsa taba ya hore sethothokisi se kgutlele hae/ Ho lekanya ditho melathothokiso ena e mmedi. ✓✓ (2)
- 5.2 Le thusa ho hlakisa hore sethothokisi se makalletse motho ya lebetseng ka lehae ya jakileng/ ya sa kgutleleng hae. ✓✓ (2)
- 5.3 Ke sehalo se bontshang kutlwelobohloko ho motho ya fetohileng mofutsana ya se nang letho, ya phelang ka thata. ✓✓ (2)
- 5.4 Ke maikutlo a kgothatso✓. Sethothokisi se kgothatsa letjhepha hore le kgutlele hae. ✓ (2)
- 5.5 Ke molaetsa wa hore motho ya lebalang lehae o qetella a phela ka thata/ Lehae ke pheko. ✓✓ (2)
- [10]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B LE C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: PADI/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO LE TSHWANTSHISO - SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
	12-15	9-11	6-8	4-5	0-3
<p>DIKAHARE</p> <p>Kutlwisiso ya potso botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ka mabaka ho tswa sengolweng.</p> <p>MATSHWAO A 15</p>	<p>-Karabelo e hlahisitswe ka tsela e babatsehang 14-15.</p> <p>-Karabelo e hlahisitswe ka bokgabane: 12-13.</p> <p>-Sehlooho se manollotswe ka botebo</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa tse tshhehatsang ho tswa sengolweng</p> <p>-O bontsha kutlwisiso e babatsehang ya sengolwa.</p>	<p>O bontsha kutlwisiso, mme o manollotse sehlooho ka bokgoni</p> <p>-O hlahisitse karabelo e batlang e anela</p> <p>-Tse ding tsa dintlha ke tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tlišitsweng kamoo ho lokelang.</p> <p>-Bopaki ba kutlwisiso ya mofuta ona wa sengolwa bo a bonahala.</p>	<p>-Kutlwisiso ke e mahareng ya sehlooho; ha se dintlha tsohle tse utullotsweng ka botlalo.</p> <p>-Tse ding tsa dintlha di tshhehatsa sehlooho.</p> <p>-Dintlha tse ding di tshhehatswe, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle.</p> <p>-O bontsha kutlwisiso e ka mmoho ya mofuta ona wa sengolwa.</p>	<p>-Kutlwisiso ke e haellang ya sehlooho; boholo ba dintlha ha di a utullwa ka botlalo.</p> <p>-Ke dintlha tse fokolang feela tse tshhehatsang sehlooho.</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse seng kae tse tsamaelanang le sehlooho.</p> <p>-O bontsha kutlwisiso e fokolang ya mofuta ona wa sengolwa.</p>	<p>-O bontsha kutlwisiso e fokolang ya sehlooho.</p> <p>-Boiteko bo fokolang ba ho araba potso.</p> <p>-Dintlha ha se tse kgodisang.</p> <p>Mohlahloluwa ha a utlwisiso hantle mofuta ona wa sengolwa.</p>
	8-10	6-7	4-5	2-3	0-1
<p>SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO</p> <p>Sebopeliso, tlhophiso ya mehopolole nehelano e nang le neeletsano e momahaneng e lebisang tlhalohanyong ya sehlooho mmoho le puo, setaele le sehale tse sebedisitsweng temeng.</p> <p>MATSHWAO A 10</p>	<p>-Sebopeliso se momahaneng</p> <p>-Selelekela le qetelo di a babatseha</p> <p>-Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng</p> <p>-Tshebediso ya puo, sehale le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala</p>	<p>-Sebopeliso ke se hlakileng, mme dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang</p> <p>-Selelekela le qetelo mmoho le diratswana tse ding di hlahisitswe ka tsela e momahaneng.</p> <p>-Dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang.</p> <p>-Puo, sehale le setaele bohale di nepahetse.</p>	<p>-O hlahisitse bopaki bo itseng ba sebopeliso.</p> <p>-Tlhalohanyo le momahano di teng le ha di kgera.</p> <p>-Ho na le moo tshebediso ya puo e fosahetseng ha sehale le setaele tsona di batla di loketse.</p> <p>-Tlhalohanyo ya mehopolole a haella, ha e hlalohanyeha, mme ha e na momahano</p> <p>-Popo ya diratswana e batla e nepahetse.</p>	<p>-Sebopeliso se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng.</p> <p>-Mehopolole ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang.</p> <p>-Diphoso tsa tshebediso ya puo di totobetse.</p> <p>-Sehale le setaele ha di a lokela mosebetsi</p> <p>-Popo ya diratswana e fosahetse.</p>	<p>-Kgaello ya ho rala sebopeliso ka tshwanano e sitisa phallo ya mehopolole.</p> <p>-Tshebediso ya puo le ya setaele tse fosahetseng di hlahisitse tema e fokolang hahole.</p> <p>-Popo ya diratswana e fosahetse.</p>

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlaloluwa e tswile lekoteng mme a sa bua ka dikahare hohang, feela a ngotse moqoqo wa boiqapelo, mo abele 0 bakeng sa dikahare le tshebediso ya puo.

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare	15	Dik. =
Sebopeho le tshebediso ya puo	10	STP =
Matshwao ohle	25	

POTSO YA 6: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**Selelekela**

Ngwana ke mpho ya bohlokwa ho tswa ho Ramasedi. Kahoo o ithuta dintho ho tswa ho baholo ba hae le ho batho ba mo potapotileng, e le ho ka ba motswadi kamoso le yena nakong e tlang.

Ho dumellana le ntlha ya hore diketso tse entsweng ke batswadi kgodisong ya Tsietsi, ke tsona tse hlohlelleditseng hore e be monna wa popota.

- Tsietsi o hlokahalletswe ke batswadi a le dikgwedi di tharo, mme o hodiswa ke malomae Kotsi le mohatsae Mmamasolomane ka thata.
- Boseyeng ba hae Tsietsi o ne a sa fuwe dijo tse loketseng masea feela o ne a fuwa dihwapa. Sena se thusitse Tsietsi ho kaba monna ya matlafetseng mmeleng.
- Mmamasolomane o a mo kgahlapetsa, o mo etsisa mesebetsi e boima empa bana ba hae ba sa etse letho. Sena se thusitse Tsietsi ho ka ikemela bophelong hobane o ile a ipatlela mosebetsi ha Ramatlotlo.
- Kotsi le Mmadibakiso ba ile ba dieha ho mo isa sekolong kaha Mmamasolomane a ne a re e sa le lesea. Sena se ile sa mo etsa hore a ithute mesebetsi e boima.
- O qoswa ka hore o utswitse seyalemoya sa monnamoholo wa sefofu. Sena se thusitse Tsietsi ho ka ba monna ya tsebang ho ikemela bophelong ka ho rarolla mathata a hae a se na mothusi le ho ba sebete.
- Kgodiso e thata e thusitse Tsietsi ho batlisisa ka lelapa la hae la nnete.
- Ha a se a utlwetse ka menyenyetsi ya hore Kotsi le Mmamasolomane ha se batswadi ba hae ba nnete, o fetoha moleleri ho ya sesoleng, mme ha a kgutla moo o fetohile semelong sa hae. Sena se thusitse Tsietsi hoba sebete sa ho batla seo e leng sa hae (kotjana).
- O tiisetse ho phela nahathote e le ho tshirelletsa Tseleng.

Ho hanana le ntlha ya hore diketso tse entsweng ke batswadi kgodisong ya Tsietsi, ke tsona tse hlohlelletsang bana hore e be banna ba popota.

- O lwantsha malomae.
- O lwantsha dikebekwa.
- O hana ho amohela ho ratana le Mohanuwa.
- O bolaya bohle ba bolaileng Tseleng.

Phethelo

Kgodiso e thata ya Tsietsi ebile le kgahlamelo e mpe bophelong ba hae. Ho molemo ho ela hloko tseo re di etsang ho bana le ka pela bona ebe tse lokileng.

[Ntlhakemo ya mohlahlobuwa e ananelwe ha feela e totobetse hantle, mme e itshetlehile diketsahalong tse tswang paleng tse tsamaelanang le sehlooho.]

[25]

POTSO YA 7**BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**

- 7.1 E ne e le ho lebela lebenkele le leholo la Ramatlotlo. ✓ (1)
- 7.2 Ke ho thunya dikebekwa tse hlano tse neng di tlo hlasela lebenkeleng la Ramatlotlo, ntate wa Mohanua. ✓✓ (2)
- 7.3 O na le kutlwelobohloko ✓ o a ananela ha a thusitswe/ o lerato/ o mohau. Ramatllo o thusitse Tsietsi ho ka fumana laesense ya ho kganna le ya sethunya. ✓ (2)
- 7.4 Makgaola o ile a baleha kamora hore Mohanuwa a be mmeleng. ✓✓ (2)
- 7.5 Ke ne ke tla kgaohana le yena kaha o hloka botshepehi ke ipatlele kgarebe e nngwe. (2)

KAPA

- Ke ne ke tla dumela haeba ke ne ntse ke mo rata. ✓✓
[Maikutlo a bahlahlobuwa a ananelwe] (2)
- 7.6 Tsietsi o ile a hlokahallwa ke batswadi a le dikgwedi di tharo feela, mme a hodiswa ke malomae Kotsi. ✓ (1)
- 7.7 Kgutso le kgotso ba ile ba thusa Tsietsi ho batlana le ba leloko la hab./ batswadi ba hae ✓✓ (2)
- 7.8 Tsietsi ka mora ho thungwa ke mapolesa o ile a amohelwa sepetlele moo a ileng a kopana le mooki Tseleng, mme ba ineha naha e le ho baleha mapolesa. ✓✓ (2)
- 7.9 Ke Tsietsi. ✓ (1)
- 7.10 Tsietsi o ile a kwetlisetswa ho sebedisa sethunya bosoleng, mme seo se mo susumeditse hoba kgopo/sebete hobane o ile a tlala moya wa boiphetetso. ✓✓ (2)
- 7.11 Tsietsi o hlokahalletswe ke lelapa labo kaofela kotsing ya koloi, mme o hotse ka thata ha malomae Kotsi a sotlwa/ o etselletswe ka ho utswa tjelete le radio ya nkgono wa sefofu. ✓✓ (2)
- 7.12 Tsietsi o ile a thusa Tsietsi ka ho lwantsha dira tsa hae le maanong a hae a boiphetetso. ✓✓ (2)
- 7.13 Leeme le iponahatsa ketsahalong ya hore Tsietsi a sebetse mesebetsi ya ka tlong a le mong, ha bana ba Mmamasolomane ba dutse feela le ho rongwa ba sa rongwe. ✓✓ (2)

- 7.14 E totobatsa maikutlo a kutlwelobohloko ✓. Tsietsi o ile a fetoha mmolai ka ho iphetetsa direng tsa hae. ✓

(2)
[25]

POTSO YA 8: MME – NP Maake

Selelekela

Ngwana ke mpho ya bohlokwa ho tswa ho Ramasedi, kahoo o ithuta tse ngata ho tswa ho batswadi kapa baholo ba hae, e le ho ka ba motswadi kamoso le yena.

Ho dumellana le ntlha ya hore diketso tse entsweng ke motswadi kgodisong ya Dikeledi, ke tsona tse mo hlohlelleditseng hore e be monna wa popota.

- Dikeledi o ile a hloka hallwa ke batswadi a sa le monyane dilemong ka lebaka leo a hodiswa ke Rakgadi, a holela lelapeng le mofuthu le mo hodisitseng ka tlhompho.
- O hotse e le ngwana ya nang le tlhompho, o rutwa mesebetsi ya ka tlong ke Rakgadi le hona ho mo ruta tsela ya bophelo le hore ngwana wa ngwanana o itshwara jwang. Sena se mo thusitse ho se rate bashanyana kaha thaka tsa hae di ne di rekisa mmele.
- Dikeledi o rekisa ditholwana ha a tswa sekolong le banana ba bang komponeng ho thusa Rakgadi ka tjelele. Sena se mo thusitse hore le ha a se a nyetswe a nne a rekise dipahlo tseo a neng a di roka ho thusetsa ka lapeng.
- O thola ka sepatjhe sa Thollo, mme o a se boloka ka sepheo sa ho thodisa Thollo eo a sa mo tsebeng. Sena se mo thusitse hore a tsebe ho thusa Mme ha a batla tulo ya ho dula a sa mo tsebe le ho mo tseba.
- Dikeledi o ile a bontsha boikokobetso ho monga sepatjhe nakong eo a mo kopang ho ya le yena lapeng e le ho mo kopanya le rakgadi mabapi le taba ya sepatjhe. Sena se mo thusitse hore a tsebe ho ikokobeletsa bohle ba lelapa la Bafokeng.
- Dikeledi o etsetsa Thollo tee monga sepatjhe Rakgadi a le siyo hobane ke tsela e ntle a hodisitsweng ka yona. Dikeledi bohadi o tsitlallela kgodiso e ntle a hodisitsweng ka yona nakong eo ho fihlang Mme lapeng la hae, a mo phomotsa ebile o mo batlela bodulo ha ngwanabo le ho mo tseba a sa mo tsebe.
- Nakong eo Bafokeng ba mo tjodietsang ka lefu la Mme o ile a nna a bontsha tlhompho ka hore a se arabisane le bona kaha o ne a sa ka a arabisa mang a e so nyalwe.

Phethelo

Kgodiso e ntle kapa e mpe e itshetlehile ho batswadi. Ho molemo ho ela hloko tseo re di e tsang ho bana e be tse lokileng.

[25]

POTSO YA 9: MME NP Maake

- 9.1 Mpuse ke motswalle wa Dikeledi /ke baithutimmoho. ✓ (1)
- 9.2 Ke ho tseba hore Tsekiso o mo lahlile empa ke mona o se a kopuwa/ o ne a nahana hore ke ba habo Tsekiso ba tlo ho kopa mohope wa metsi. ✓✓ (2)
- 9.3 Mme o ile a hlokomela kapele hore moo ke ha Thollo monna wa hae e sa leng a mo siya Matatiele a tsamaya ka mosebetsi, mme o se a nyetse mosadi e mong, ka lebaka leo o ne a sa batle ho qhala kgotso e renang llapeng leo. ✓✓ (2)
- 9.4 O ile a nyalwa ke Thollo Mofokeng. ✓ (1)
- 9.5 Ke ya sekwalekwale/kajeno. ✓ (1)
- 9.6 Dikeledi o ile a bona Tsekiso le ngwanana e mong ba etswa dihlahleng a bile a tlapuretse ngwanana eo thekeng. ✓✓ (2)
- 9.7 Ke kgohlano ya ka hare/maikutlo. ✓ Dikeledi ha a itsebe hore a amohele lenyalo kapa tjhe, mehopolong ya hae ho kgutla setshwantsho sa toro a kileng a e lora kgale. ✓ (2)
- 9.8 Dikeledi o hloka botsitso. ✓ O ne a thabetse ho nyalwa ke Thollo kgabareng o se a tshaba ho kena lenyalong leo. ✓ (2)
- 9.9 Dikeledi o tshaba ho kena lenyalong ka lebaka la toro ya ledimo e neng e mo kgathatsa mme a nahana lenyalo le tla ba bosula. ✓✓ (2)
- 9.10 Ke mothinya wa hore Diseko o ile a buella Mmateboho ho Bafokeng, tebello e ne e le hore o tla thusetsa Bafokeng kaha o ne a sa ratisisi Mmateboho. ✓✓ (2)
- 9.11 Thollo ke mophetwa ya tjhitja. ✓ O fetofetoha le maemo a ditaba hobane ha a fihla Sebokeng o ile a nyala mosadi e mong, mme a lebala ka mosadi ya mo siileng Matatiele. ✓
[Tshehetso ya mohlahlobuwa e nepahetseng e ananelwe] (2)
- 9.12 Tshekamelo e iponahatsa ha rangwane wa Thollo ho tswa Matatiele a reng basadi ba Gauteng ha ba a loka, ba jesa banna phehla feela a sa kgotse taba ya hore Thollo o siile mosadi lapeng o se a bile a nyetse. ✓✓ (2)
- 9.13 Tomatso e hlahiswa ke taba ya hore Mme e ne e le mofumahadi wa Thollo wa matswathaka le hoja Thollo yena a ne a sa tsebe hore ke mosadi wa hae eo a patelwang ha hae. ✓✓ (2)
- 9.14 Pinyane ha e senye motse. ✓✓ (2)

[25]

POTSO YA 10: KE QATI E A LOMISANWA**Selelekela**

Semelo ke botho ba sebakadi kapa ke sebopeliso sa motho se ipatileng se sa bonahaleng, mme ha ngata semelo sa baphetwa re ka se bona ka dipuo tsa bona ka moo ba buang le baphetwa ba bang, diketso, sebopeliso, moaparo le theho ya mabitso.

Semelo sa Kgubetswana

- **O a hlomphe** hobane o ananela ho nyalwa ke monna a sa mo tsebeng le ho mmona a eso mmone.
- **Kgubetswana o pelonolo** hobane o ile a dumela ha Nketjwane a re a mo nyeke mahlo a nang le boladu.
- **O bohale** hobane o ile a amohela dikeletso tsohle a di fuweng ke Nketjwane.
- **O sebetse** hobane o ile a tshela dinoka tse tletseng diboko le madi ntle le ho nyonya letho kapa ho qeaqea.
- **O na le nnete** hobane o ile a tshepahala lenyalong la hae ha a fihla a sa bone monna ya mo nyetseng.
- **O na le mamello** hobane o nkile nako lenyalong a sa bone monna wa hae ho fihlela a etsa leqheka la ho mo tjheha moo a tsamayang teng ka ho beha mahare.
- **O na le lerato** hobane ha a fihla bohadi ha a ka a botsa dipotso tse ngata hore monna ya mo nyalang o kae.

Semelo sa Talane

- **O hloka tlhomphe** hobane o ile a buisa Nketjwane hampe nakong eo a batlang ho buisana le yena ho ka mo fa dikeletso tsa ho ya bohadi.
- **O boi** hobane dinokeng tseo tse pedi tse tletseng diboko le madi, o ile a nyonya, a hlatsa, a ba a nyokgoloha.
- **O meharo /leshodu** hobane o ile a phutha thepa ya sa e tsebeng hore e tlile jwang moo.
- **O hloka mamello** hobane o ile a dula sebakeng se fosahetseng nakong eo a fihlang bohadi, ha a ka a mamella ho tsebiswa moo a tlang ho dula teng.

Phethelo

Ka ho ithuta diketso, dipuo le boitshwari ba baphetwa re kgona ho hlalosa hore dimelo tsa bona di jwang hobane ho ba teng bopaki boo re bontshang dimelo tsona ka tsona.

[25]

POTSO YA 11: KE QATI E A LOMISANWA

- 11.1 Ba ana Kwena. ✓ (1)
- 11.2 Ke Bakwena ba ha Monaheng/Nkopane. ✓ (1)
- 11.3 Ke ho hatella/toboketsa hore pitsi e ne e ipelaetsa/ho hokahanya melathothokiso eo e mmedi. ✓✓ (2)
- 11.4 E hlakisa moelelo o reng Makgola a theole moya a se halefe. ✓✓ (2)
- 11.5 Seroki se bolela hore kwena e ile ya nyamela ka metsing ya nto sesa ya tsamaya. ✓✓ (2)
- 11.6 Ke kgefutsohare. ✓ (1)
- 11.7 Ke boikgohomoso/boikakasi/ hobane ha ba tsebise setjhaba mathata a bona. ✓✓ (2)
- 11.8 Ke Taumoholo. ✓ O a ile a lwantsha diphoofolo, mme a qetella ka ho di bolaya. ✓ (2)
- 11.9 Di ile tsa thaba haholo kaha Taumoholo o dula a di hlorisa kamehla yohle le ho tsona le tsona ho ka fumana nama. ✓✓ (2)
- 11.10 Mmutlanyana le Taumoholo ba ne ba bolawa ke tlala ho se seo ba se jang. ✓✓ (2)
- 11.11 Tshwene o ile a nka lehlokwa a hlaba Taumoholo sebonong, mme Taumoholo a honyetsa sebono, Tshwene a hlokomela kapele hore Taumoholo o sa phela yaba o tlola lerako a baleha. ✓✓ (2)
- 11.12 Ke mothusi✓ Mmutlanyana o thusitse Taumoholo ka leqheka la hore a itjhwise mme ho bile bonolo ho bolaya diphoofolo ka sehlooho. ✓ (2)
- 11.13 Molaetsa ke wa hore ka mehla ha re a tlameha ho kgolwa ntho e nngwe le e nngwe eo re e bolellwang ke batho, ntle le hore re ikgodise hore taba eo ke nnete ha kakang. ✓✓ (2)
- 11.14 Tjhe, Taumoholo o entse ketso empe, diphoofolo tsohle di na le tokelo ya ho phela ka bolokolohi. Ha ho motho ya nang le tokelo ya ho bolaya e mong. ✓✓ (2)

[25]

POTSO YA 12: TUTUDU HA E PATWE – M Mahanke**Selelekela**

Ngwana ke mpho ya bohlokwa ho tswa ho Ramasedi, kahoo o ithuta tse ngata ho tswa ho baholo ba bae le ho batho ba mo potapotileng, e le ho ka ba motswadi wa kamoso le yena.

Ho dumellana le ntlha ya hore diketso tse etswang ke batswadi kgodisong ya Tutudu, ke tsona tse mo hlohlelleditseng hore e be monna wa popota.

- Tutudu ke kgutsana, mmae o ile a hloka hang feela ha a qeta ho mo beleha.
- Tutudu o hodiswa ke malomae, o holela lelapeng la dikgopiso kaha malomae wa mosadi o ne a sa mo rate ebile o mo reha lebitso le somang 'Selosenqakile' ho nnetefatsa tsela eo ngwana enwa a neng a mo kgokile ka teng.
- Kgolo ya Tutudu e bile boima haholo hobane o ne a tinnwa dijo ha malomae, mme sena se ile sa mo thusa ho ka ba monna wa popota hobane nakong eo a lelekwang kamora lefu la malomae o ile a kopa boroko feela motseng wa bohaisane a tiisetse lephako kaha o ne a se a le tlwaetse.
- Nakong eo a tlamehang ho ya sekolong, o hlokile borikgwe le dieta ho fihlela a fumana tsa kapoledi. Sena se mo thusitse nakong eo a sa fumaneng mosebetsi wa botitjhere o ile a apara diovarolo ha a ne a tjheka diforo.
- Bomotswalae ba ne ba rutilwe hore ba mo hloye le ho mo hlapaola hobane e se ngwana wa bo bona. Sena se mo thusitse ho kgona ho tiisetisa ha a ne a tsohelwa matla ke batho ba Thabure.
- Ha malomae a fokollwa ke bophelo Tutudu o ne a tlameha ho nka boikarabelo ba ho mo hlokomela empa a e na le mosadi, mme sena o se entse ka nepo hobane o ne a se a tlwaetse mathata le pelo e se e tiile.
- Kamora lefu la malomae, o ile a rohakwa ke bomotswalae, ba mo bolella kgafetsa hore moo ha se habo, ebile le mafa a lapa leo ke a bana ba moo. Sena se mo thusitse ho ikemela kaha o ile a kopa thuso ho e mong wa matitjhere a hae ho ka mo thusa ho tswellellisa dithuto tsa hae ka ho mmatlela bodulo.
- Kamora nakwana malomae a hloka hese, o ile a tlamelwa thoto ho tswa ka ntshwe di sa fohlwa lapeng leo. Sena se mo thusitse ho sebetsa ka thata konterakeng a ntse a ithutela lengolo la botitjhere unibesithing ya Aforika Borwa ho fihlela a qeta e eba titjhere e felletseng.
- O thusitse Thebe ho lokolla batho ba neng ba tshwerwe hobane a ne a utlwisisa hore ho tshwareha hampe ke ntho e jwang.
- O tebela Ntefeleng dikobong tsa hae, hobane a utlwisisa hore ke ntho e mpe ho se bolelle motho se tla mo aha bophelong.

Phethelo

Kgodiso e ntle kapa e mpe e itshetlehile ho batswadi. Ho molemo ho ela hloko tseo re di etsang ho bana le ka pela bana ebe tse lokileng.

[25]

POTSO YA 13: TUTUDU HA E PATWE – M Mahanke

- 13.1 Ke Thebe. ✓ (1)
- 13.2 Ha ba fuwe nako ya ho kgefutsa kaha ha ba sa bonahala ba solla/ O hana ha ho fetiswa baithuti ba feitseng ka ha motswadi e mong le e mong o rata ha ngwana a tswellella ✓✓ (2)
- 13.3 Ke Tutudu ✓ Ke molwantshuwa pading ena. ✓ (2)
- 13.4 O pelo e ntle/o pelonolo/ o a kgathala/o na le kutlwelobohloko ✓ Thebe a ne a mo etsa hampe, empa Tutudu o ile a thusa Thebe ho lokolla batho ba neng ba tshwerwe ka ho kadima tjhelete ho Seipobi/o ile a mo tshwarela habonolo diketsong tsa hae. ✓ (2)
- 13.5 Tutudu o ne a tshaba ho ya kopana le batho ba motse, a nahana hore batla mo tsohela matla. ✓✓ (2)
- 13.6 Thebe ke mophetwa ya tjihitja. ✓ Le ha a ne a hloile Tutudu jwalo, qetellong o ile a tseba ho kopa tshwarelo diketsong tsohle tse mpe tseo a di entseng ho Tutudu. ✓ (2)
- 13.7 Seabo sa Dimama ke ho thusa batho ba motse ho kopanela ha hae morerong wa ho tebela Tutudu sekolong sa Sedibeng ka ha matitjhere ha a sa reka jwala ha hae ha e se ka sewelo/Ke ho dumella Thebe ho nka jwala ka sekoloto. ✓✓ (2)
- 13.8 Mmae o ile a hlokahala hang ha a qeta ho mmeleha mme ntatae o ile a mo pheha a so belehwe. ✓✓ (2)
- 13.9 Ke ho re tsebisa tshotleho/ kgolo ya Tutudu ✓✓ (2)
- 13.10 Ke tomatso ya hore Dikgapane eo Thebe a mo tshepileng morerong wa ho diha Tutudu ke yena ya nang le maikutlo a lerato ho Tutudu. ✓✓ (2)
- 13.11 Tutudu ke qubu ya mobu e bonwang ke motho e mong le e mong kahoo lebitso lena le tsamaelana le diketso tsa hae sekolong sa Sedibeng tse neng di bonwa ke batho bohle. ✓✓ (2)
- 13.12 Leeme le bonahala ha malomae wa mosadi a sotla Tutudu, a sa mo fe dijo le hona ho mo rekela diaparo tsa sekolo empa ba hae bana ba phela ka bolokolohi. ✓✓ (2)
- 13.13 O ile a sulafallwa ke bophelo hobane qetellong nnete e ile ya hlahella hore ke moqabanyi, mme setjhaba sa Thabure sa mo hloya. ✓✓ (2)

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: SEYALEMOYA – RH Moeketsi**“BOHLOKO BA KA” AG Mabote****Selelekela****Ho hloka botshepehi ha Teboho**

Ho hloka botshepehi ke taba e sa kgahlising setjhabeng, mme bo ka arola metswalle kapa hona ho qhala malapa.

- Teboho o ne a ratana le Dineo, kamora hore a mo imise a mo nyahlatsa ha Dineo a qeta ho fumana ngwana, a bolela hore ngwana eo ha se wa hae.
- Ketso ya hore Teboho a hloke botshepehi ho Dineo e entse hore Dineo a hodise ngwana ka thata ka ha a ne a se na batswadi kapa motho a ka mo tshehetsang.
- Kamora hore Teboho a hloke botshepehi ho Dineo ka hore a itatole hore ke ntata ngwana, me o ile a lahla Dineo le ho se nke boikarabelo ba ho hodisa lesea leo.
- Ka nqe nngwe Puleng o nyahlatsa Thabo ntle le mabaka, o nkana le mohlankana ya nang le koloi. Yaba Thabo o nkela Dineo habo, mme ba qetella ba nyalane ba phela ha monate.

Ho hloka botshepehi ha Puleng

Puleng o ne a ratana le Thabo, mme a nyahlatsa Thabo, a ratana le Jimmy ya nyetseng. Sena se lebisitse tabeng ya hore Thabo a utlwe bohloko.

- Ho hloka botshepehi ha Puleng ho entse hore Jimmy a mo nyahlatse le yena kaha a ne a e na le mosadi.
- Taba ya hore Puleng a hloke botshepehi ho Teboho e mo tliseditse ditlamorao tse bosula bophelong ba hae kaha o ile a lahlehelwa ke bahlankana bohle, mme a se fumane le lenyalo.

Phethelo

Ho hloka botshepehi ha Teboho ho Dineo ho entse hore a lahlehelwe ke kgarebe ya sebele. Ha ka lehlakoreng le leng ho hloka botshepehi ha Puleng ho Thabo ho entse hore a se fumane lenyalo.

[25]

POTSO YA 15: SEYALEMOYA – RH Moeketsi**HA SE BOYA BA NTJA – PM Ramathe**

- 15.1 Ke kgohlano ya ka hare/ ya maikutlo. ✓ (1)
- 15.2 Sesosa sa kgohlano ke hore Lesodi o batla ho nyala Kgasiene jwale o tshaba ho bolella ntatae ka ha ke motho ya bohale haholo. ✓✓ (2)
- 15.3 Ke ya mehleng ya kgale. ✓ O batla malomae a nke karolo dipuisanong tsa ho nyala, a se ikukele kgasisne ntle le tumello ya ba lelelapa. ✓ (2)
- 15.4 Ke ho senolela babadi se ka hare maikutlong a Lesodi/ho senola semelo sa Lesodi/seo Lesodi a se nahanang. ✓✓ (2)
- 15.5 Ke Pela ✓ O kgahlanong le hore Lesodi a nyale. ✓ (2)
- 15.6 Ke kgarebe ya Lesodi/ baratani. ✓ (1)
- 15.7 Kgasiene o bolela hore ha se Lesodi a mo imisitseng lesea leo a le lebelletseng. ✓ (1)
- 15.8 Sehlooho se tsamaelana le dikahare ka hore ngwana ya imilweng ke Kgasiene ha se ngwana wa Lesodi/ha se Lesodi ya mo imisitseng ngwana eo ka ha motho ha a lonngwe ke ntja o iphodisa k aka boy aba ntja eo, empa ho Lesodi ha ho jwale. ✓✓ (2)
- 15.9 Kgasiene ha a tshepahale/ke lemenemene hobane o ratana le mohlankana e mong a ntse a ratana le Lesodi.

KAPA

Kgasiene o a tshepahala hobane o boleletse Lesodi nnete pele a ka mo nyala hore ha se ngwana wa hae ya mo imileng. ✓✓

[Tshwaya e le nngwe feela] (2)

- 15.10 Tshkamelolo e hlahella moo Maleshwane a kgaoletsang Lesodi le Kgasiene, mme a bolella Kgasiene mantswa a bohloko empa a sa re letho ho mora hae Lesodi ka ho ema le Kgasiene. ✓✓ (2)
- 15.11 Maleshwane o nahana hore kgalemelo ya Lesodi e tlameha ho etswa ke Pela kaha Lesodi e le ngwana wa moshanyana, mme Pela o dumela tabeng ya hore ke mme ya nang le kgalemelo e matla ho feta ya ntate. ✓✓ (2)
- 15.12 Ke ne ke tla mo nyahlatsa/ke ne ke tla re re kgaohane.
[Maikutlo a mohlahlobuwa a ananelwe] ✓✓ (2)
- 15.13 Kgasiene o entse hantle ka ho phemisa Lesodi ho nka boikarabelo ba ngwana e seng wa hae. ✓✓ (2)

- 15.14 Ke molaetsa wa hore ho hloka botshepehi ke ketso e sa lokang hobane Kgasiene o ile a fetwa ke lenyalo ka lebaka la ho hloka botshepehi ka ho ratana le bahlankana ba bangata. ✓✓

(2)
[25]

POTSO YA 16: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki

Selelekela

Ho hloka botshepehi ke taba e sa kgahliseng setjhabeng, mme bo ka arola metswalle le hona ho qhala malapa a mangata.

Ho hloka botshepehi ha Ngatane

- Ngatane le Molefi ke basebetsimmoho Maseru ebile ba tswa tikolohong e le nngwe, Mafotholeng mmoho, ka nqe nngwe Molefi ke moetapele wa Ngatane mosebetsing kwana Maseru.
- Ngatane o hlokile botshepehi ho Molefi ka ho mo ja direthe. O dumela ho sebediswa ke Mapetla ho loya Molefi ka ditlhare molemong wa ho diya katleho Molefi mosebetsing le dikamanong tsa dikgarebe a teanang le tsona.
- Ha a tshepahale ho Molefi ka ho mo anya leleme hore a nne a mo qoqele ka mathata a hae, mme ka mora moo a mo je direthe ka ho tsebisa Mapetla se etsahalang bophelong ba Molefi.
- Ngatane o boela o hloka botshepehi ho Molefi ka ho ratana le mosadi wa Molefi, Morongwe. Sena se etsa hore Molefi a qetelle a hladike Morongwe.

Ho hloka botshepehi ha Morongwe

Morongwe o hloka botshepehi ka ho thetsa Molefi ka hore ha a na mohlankana empa ba le sehlotshwana. Sena se lebisitse ntlheng ya hore a mo nyale.

- Morongwe o tlamella Molefi ka molato wa ho ima, athe ha ho jwalo ha a tsebe monna ya mo imisitseng kaha o ratana le bahlankana ba bangata.
- O bontshitse ho hloka botshepehi ho Molefi ka ho ratana le motswalle wa hae, Ngatane. Sena se etsa hore Molefi e be tshehisa.
- Morongwe o boela o hloka botshepehi ka ho ratana le titjhere hona motseng moo empa a nyetswe.

Phethelo

Ho hloka botshepehi ha Ngatane le Morongwe ho ile ha diha Molefi maemong a mosebetsi, ha boitshwaro ba Morongwe bo entse hore Molefi a fokole ho ditaba tsa lerato. Tsena tsohle di totobatsa hore ho hloka botshepehi ke ketso e sa lokang.

[25]

POTSO YA 17: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki

- 17.1 Ke mona/mohono/katleho ya Molefi. Mapetla ha a batle ho bona lelapa la Pitso le tswelella. ✓ (1)
- 17.2 Ba batla ho loya Molefi hore a se tswelle ditabeng tsa marato le ho mo diha mosebetsing wa hae. ✓✓ (2)
- 17.3 Ke Mofammere. ✓ O tshehetsa Molefi mathateng a leng ho ona ebile o mo hlokomedisa ha Ngatane le Ramafothole ba mo ja direthe dikgarebeng tsa hae. ✓ (2)
- 17.4 O kgopo/pelo e mpe/tshepe ya siisa none. ✓ Mapetla o ile a honohela tswelopele ya Molefi, o ile a loya Molefi a ikentse motswalle wa lelapa la Pitso. ✓ (2)
- 17.5 Ngatane le Ramafothole ba tshehisa Molefi eka ba a mo rata athe ha ho jwalo, ba sebediswa ke Mapetla ho loya Molefi le hona ho ratana le mosadi wa hae. ✓✓ (2)
- 17.6 Ke Mapetla. ✓ (1)
- 17.7 Tebello ke hore Ngatane le Ramafothole ba tshehetse Molefi ka ha ba tloha Mafotholeng empa ke bona ba jang Molefi direthe/ke tsona dira ta Molefi. ✓✓ (2)
- 17.8 Morongwe ke mooki ha Molefi e le mokudi sepetleleng sa Maseru. ✓ (1)
- 17.9 Molefi o ile a phethoha ka koloi, mme a amohelwa sepetleleng moo a ileng a hlokomelwa ke mooki Morongwe mme ba qetella ba ratana. ✓✓ (2)
- 17.10 Ke mehla ya sekwalekwale/kajeno. ✓ Morongwe o dumelehile hore a sebetse e le motho wa mosadi. ✓ (2)
- 17.11 Ke kgohlano ya ka hare/ya maikutlo. ✓ Maikutlo a Morongwe a lwebehlane ka baka la lerato leo a nang le lona ho Molefi. ✓ (2)
- 17.12 Molefi o ile a bona Morongwe le monna e mong koloing ba le maponapona e le ha a nahana hore monna eo wa koloi o mathateng, mmeo ikemiseditse ho mo thusa. ✓✓ (2)
- 17.13 Ke ne ke tla mo hlala.

KAPA

Ke ne ke tla dula fatshe ke bue le yena a kgaohane le diketso tseo tsa hae. ✓✓

[Maikutlo a mohlahlobuwa a ananelwe] (2)

- 17.14 Sehlohlolo se iponahatsa nakong eo Molefi a solwang ke ntho ya bosiu mme mmele wa hae o tlala boya. ✓✓ (2)

[25]

POTSO YA 18: LEJWE LA KGOPISO – T Letshaba**Ho hloka botshepehi****Selelekela**

Ho hloka botshepehi ke taba e sa kgahliseng e sa amoheleheng setjhabeng, mme bo ka arola metswalle, ho qhala malapa le ho tlisa dipolayano, mme ho jwalo le ka tshwantshiso ena.

Ho hloka botshepehi ha Naledi

- Naledi ke mofumahadi wa Tsietsi, mme o hloka botshepehi ho Tsietsi. Ka tshusumetso ya Seipati o mo kenya molekong wa ho ratana le Mohlouwa hore a mo fe tjhelete ho qoba bofuma ba lelapa la hae.
- Naledi o ile a bontsha ho hloka botshepehi ka ho thetsa Tsietsi hore o rekile mabenyane ka tjhelete ya phepo ya bana empa ho se jwalo, tjhelete a e filwe ke Mohlouwa.
- Naledi ha a tshepahale hobane o ne a dula a nyenyelepa ho tswa ka tlong a ilo bona Mohlouwa kantorong ya hae. Sena se lebisitse ntlheng ya hore ba dule ba se ba qwaketsana ka mantswa le Tsietsi mme a qetella ka ho se hlomphe monna wa hae Tsietsi.
- Lerato la Mohlouwa le Naledi le qhaphaletsa le Pheleu eo e reng ha a mo kgalema ebe Naledi o a mo halefela.

Ho hloka botshepehi ha Mohlouwa

- Mohlouwa ke monna wa Mmabatho, ramabenkele e moholo motseng wa Kgotsong o hloka botshepehi.
- Mohlouwa o hlokile botshepehi ho Mmabatho ka ho ratana le Naledi.
- Mohlouwa o hlokile botshepehi ho Tsietsi ka ho mo leleka mosebetsing ntle ho mabaka a utlwahalang athe o habile ho ratana le Naledi.
- Ho hloka botshepehi ha Mohlouwa ho entse hore a dule a nyenyelepa le masiu ho ya bona Naledi, a thetse Mmabatho hore o ya dikopanong tsa kgwebo.
- Mohlouwa o hloka botshepehi ho banna ba motse wa habo hobane pele a hira basebetsi ba bomme o ne a arolelana dikobo le bona.

Phethelo

Ho hloka botshepehi ha Naledi le Mohlouwa ho tlisitse ditlamorao tse bosula. Tsietsi o ile a bolaya bana ba hae, Mmabatho, Naledi, Mohlouwa, Pheleu esitana le Thapelo motswalle wa hae.

[25]

POTSO YA 19: LEJWE LA KGOPISO – T Letshaba

19.1 Ke banyalani/monna le mosadi ✓ (1)

19.2 Tsietsi o lelekilwe mosebetsing ke Mohlouwa/ O na le kगतello ya maikutlo/ Ke mathata a aparetseng lelapa la hae. ✓

[Tshwaya e le nngwe] (1)

19.3 Ke mehleng ya sejwalejwale. ✓ Basebetsi ba na le ditokelo tsa ho hwanta ho bontsha boipelaetso ba bona/Batho ba na le bolokolohi ba ho ipeha moo ba ka ikahelang mekhukhu. ✓

[Tshehetso ya bahlahlobuwa e bontshang mehla ya sejwalejwale e ananelwe] (2)

19.4 Ke Mohlouwa. ✓ O kgahlanong le katleho ya moetapele e leng Tsietsi. ✓ (2)

19.5 Pheleu ke mothusi wa Mohlouwa kaha o thusa Mohlouwa ka ho mothethela ditaba tse buuwang ke basebetsi. ✓ ✓ (2)

19.6 Mohlouwa o kgopo/ha a tshepahale hobane o lelekile Tsietsi mosebetsing ntle le mabaka a utlwalang/ o ratana le basadi ba banna ba bang pele a ka ba hira mosebetsing. ✓ ✓

[Karabo ya bahlahlobuwa e hlalolang semelo e ananelwe] (2)

19.7 Ke hore Naledi o ratana le Mohlouwa. ✓ (1)

19.8 Ke tshotleho ya lapa la hae le ho susumelletswa ke Seipati hore a qobe bofuma ka hore a dumele Mohlouwa molemong wa hore o tla mo fa tjelete. ✓ ✓ (2)

19.9 Naledi o ne a reka dijo tse ngata/o ne a reka mabenyane a ho tura. ✓ ✓
[Tshwaya e le nngwe feela] (2)

19.10 Tomatso ke ya hore motho o lebella hore Pheleu e be yena ya buellang Tsietsi ho Mohlouwa hore a se ke a mo leleka kaha Tsietsi o nyetse kgaitse diae empa Pheleu o thusa Mohlouwa ho tebela Tsietsi. ✓ ✓ (2)

19.11 E, mongodi o atlehile hobane Tsietsi o ile a aparelwa ke mathata bophelong ba hae/O ile a lelekwa mosebetsing/Mosadi o ratana le ramabenkele/ha a fumane ntlo ya RDP/Lapeng la hae ho phelwa ka thata/o qetella ka ho ba mmolai. ✓ ✓

[Tshwaya e le nngwe feela] (2)

- 19.12 Le ne le bidietsa taba ya hore Tsietsi o tla lelekwa mosebetsing ke Mohlouwa, mme ho ile ha fela ha ba jwalo.✓✓ (2)
- 19.13 Thapelo o ile a re basebetsi ba hwante hore Mohlouwa a tsebe ho kgutlisetsa Tsietsi mosebetsing/ha Tsietsi a le ka hara mathata Thapelo o mo fa dikeletso le malebela a ho rarolla mathata/o ile a kumela Tsietsi ditaba tsa hore Naledi o ratana le Mohlouwa.✓✓ (2)
[Tshwaya e le nngwe feela]
- 19.14 Ke mothinya wa hore Tsietsi a bolaye bana ba hae, Mmabatho, Pheleu le Thapelo kaha ne ba sa amehe leratong la Mohlouwa le Naledi.✓✓ (2)
[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A TATAISO ENA A: 80

